

do_c_o_m_o_m_o_србија

међународна радна група за
документацију и заштиту
грађевина, места и целина
модерног покрета

Минимални документациони досије 2003

Саставила: национална радна група Србије

0.1 ФОТОГРАФИЈА ОБЈЕКТА

- 0.1. **Наслов фотографије**
Робни магaзин
- 0.2. **Извор**
Мирјана Ротер Благојевић, лична архива
- 0.3. **Датум**
Јун 2008. године

1. ИДЕНТИТЕТ ОБЈЕКТА

- 1.1 **Данашњи назив објекта** 3
Робни магазин
- 1.2 **Варијантни или претходни/оригинални назив** 4
Трговачка радња браће Алмули (до 1912);
Трговина загребачке фирме Боте и Хеман (Bote and Heremann);
Мануфактурна радња Петра Милановића;
Након Другог светског рата радња предузећа Текстил; затим Гратекс;
Еуросалон;;
Након 2000. године робна кућа италијанске робне марке Овиесе (Oviесе),
касније Бенетон (Benetton).
- 1.3 **Назив улице и број** 5
Краља Петра 16
- 1.4 **Град** 6
Београд
- 1.5 **Општина** 7
Стари град
- 1.6 **Поштански број** 8
11000
- 1.7 **Држава** 9
Република Србија (изграђено у Краљевини Србији)
- 1.8 **позиција у оквиру глобалног позиционог система** 10
44°49' 08.2" N 20°27' 15.1" E
- 1.9 **Класификација/типологија** 11
СОМ – комерцијални: трговачки објекат, робна кућа
- 1.10 **Статус и датуми заштите** 12
Споменик културе, Решење Завода за заштиту споменика културе града
Београда бр. 1068/3, од 30.12.1966.

2. ИСТОРИЈАТ ОБЈЕКТА

- 2.1 **Оригинални нацрт/намена** 13
Робна кућа
- 2.2 **Датуми: наруџбина/завршетак** 14
1907.
- 2.3 **Пројектанти архитектуре и други пројектанти** 15
Инжењер Виктор Давид Азриел
- 2.4 **Остале особе или догађаји везани за објекат** 16
Први власник трговац Бенцион Були

2.5	Значајне измене са датумима /	17
2.6	Данашња намена Напуштена.	18
2.7	Постојеће стање Добро.	19

3 ОПИС

3.1	Општи опис	20
-----	-------------------	----

Зграда има подрум, приземље, два спрата и поткровље. Унутрашњост зграде је повезана као јединствени простор кроз приземље и два спрата, јер су у централном делу зграде два низа слободних стубова између којих је међуспратна таваница I и II спрата отворена (формирана су два отвора). На тај начин је унутрашњи простор у средишњем делу јединствен, повезан галеријама и степеништима.

Улична фасада је транспарентна, у виду застакљене металне зид завесе. Пуне зидне масе су сведене на два бочна пиластра, масивна пилонa, обложена каменим плочама, са богатом сецесијском декоративном обрадом и степенастим декоративним врхом, између којих је, у зони крова, разапет армирано бетонски носач са плитким сегментним луком, равне површине, изнад кога је лака метална ограда од кованог гвожђа. Фасадни зид третиран је као јединствена површина, коју чине хоризонтални и вертикални гвоздени елементи различите профилације, испуњени стаклом. Различитим димензијама и облицима хоризонталних и вертикалних поља (која формира основна композициона подела са три наглашене вертикале и четири хоризонтале) остварена је сликовита и динамична композиција фасадног зида. Хоризонтални међуспратни I профили су шири и прате спратну поделу на три нивоа различите висине. Завршни, кровни, профил је у виду сегментног лука. Вертикални метални елементи деле уличну фасаду на три поља, од којих је средишње најшире. Бочна поља у приземљу и на два спрата имају троделну секундарну поделу, са надсветлима. Централно шире поље у приземљу има троделну поделу, бочне стране су под углом, тако да је централно поље са двокрилним улазним вратима увучено; на I спрату је централно поље подељено на три дела (два бочна су ужа са надсветлом, а средишње је шире и јединствено); на II спрату је централно поље подељено на три дела (средишњи део је шири) са надсветлом (према пројекту је средишње поље било јединствено, без поделе). На II спрату је уски балкон са лаком металном оградом целом ширином зграде (према пројекту је балкон био предвиђен и на I спрату), који је у средишњем делу више избачен ка улици. Застакљена фасада на последњем спрату (поткровљу) је завршена сегментним луком и има примарну троделну поделу и уситњену секундарну поделу на мала правоугаона поља.

Декоративна обрада је сведена и стилизована. Декоративни флорални орнаменти у духу бечке сецесије су сконцентрисани на предњим површинама две бочна вертикална пиластра обложена мермерним плочама, као и на уске површине хоризонталних и лучних међуспратних носача и на парапете излога у приземљу. На врху камених пилонa су пластично моделоване сецесијске женске главе бујне косе, испод којих се декоративне траке формирају испреплетане геометризоване, тругаоне и кружне, мотиве. Пилони се уздижу изнад завршног кровног лука и завршавају се каменим постаментима и степенасто профилисаним елементима у виду кулица. Декоративни флорални мотиви на

међуспратним профилима и парапетима у приземљу су богати, али плитко моделовани и стилизовани. Својом префињеном формом и израдом посебно се издвајају рукохвати двокрилних врата у виду два лабуда. Специфичном формом, са стилизованим флоралним мотивима, карактеристична је и транспарентна кровна ограда од кованог гвожђа танке профилације, стилизоване форме у виду геометријских и флоралних мотива и заталасане линије.

- 3.2 **Конструкција** 21
Зграда има скелетну конструкцију са стубовима и гредама од гвоздених I профила. Завршни сегментни лук на врху уличног pročеља је од армираног бетона. У унутрашњости зграде се слободно сагледавају два низа стубова (два реда по пет стубова) у централном делу зграде, као и растер од попречних и подужних греда и ребара међуспратне конструкције.
- 3.3 **Контекст** 22
Робни магaзин је изграђен у једној од главних трговачких улица српске престонице, некадашњој Главној чаршији у близини Саборне цркве и Народне банке, где су највиђенији трговци, многи јеврејског порекла, имали своје трговачке радње крајем 19. и почетком 20. века. Зграда је постављена на регулацији улице, целом ширином је заузимала релативно уску парцелу, а у време изградње била је једна од ретких двоспратних зграда у Београду (пре Првог светског рата било је само 60 вишеспратних зграда).

4 ВРЕДНОВАЊЕ

- 4.1 **Техничка вредност** 23
Први пример примене скелетне конструкције са гвозденим И профилима и армираним бетоном. Први пример примене транспарентне уличне фасаде – зид завесе, од лаке конструкције са гвозденим носачима испуњеним стаклом.
- 4.2 **Друштвена вредност** 24
Зграда је везана за јеврејску заједницу у Београду, чији су чланови били први власник и пројектант, као истакнути представници трговачког и предузетничког слоја грађана. Својом изградњом означила је модернизацију трговине, кроз нови приступ продаји робе, као прва робна кућа у српској престоници и земљи.
- 4.3 **Културна и естетска вредност** 25
Јединствени пример модерне архитектуре у Србији и Београду у периоду пре Првог светског рата, коју су савременици називали "гвоздена кућа", најрепрезентативнији пример прихватања архитектуре бечке сецесије у српској средини, код кога је остварено просторно и обликовно јединство, као и модернистичко прожимање унутрашњег простора.
- 4.4 **Историјска вредност** 26
Зграда је од ретких сачуваних трговачких објеката из некадашње Главне чаршије, трговачке улице у којој су биле многе зграде и трговине које су припадале јеврејској заједници као једној од најстаријих која је насељавала Београд у континуитету од средњег века. Пројектант Виктор Давид Азриел (1880-1942), је припадао ционистичком покрету, путовао је у

Палестину, о чему је писао у књизи *Мој пут у Палестину* (Београд, 1922), једно време је био председник Београдске јеврејске општине, стрељан је у време Другог светског рата од стране немачких окупатора.

- 4.5 **Генерална оцена** 27
- Зграда представља јединствени пример архитектуре у Србији из периода пре Првог светског рата код које су у структури и општој композицији доследно примењени основни модерни градитељски принципи - слободни унутрашњи план као одраз савремене функције зграде, примена скелетне конструкције од металних профила и армираног бетона, као и транспарентна фасада од металних профила и стакла која омогућава повезивање спољашњег и унутрашњег простора. Остварено је усаглашено јединство просторних, конструктивних и обликовних аспеката модерне архитектуре у духу бечке сецесије (Wiener Secession).

5 ДОКУМЕНТАЦИЈА

- 5.1 **Главне референце** 28
1. Ђурић-Замоло, Дивна: *Градитељи Београда 1815-1914*. Музеј града Београда, Београд, 1981, стр. 15-16.
 2. Богунковић, Слободан Гиша: *Архитектонска енциклопедија Београда XIX и XX века*. Књ. I, Архитектура књ. I, стр. 332-334; Књ. II, Архитекти, стр. 681-682.
 3. Несторовић, Богдан: *Архитектура Србије у XIX веку*, Art Press, Београд, 2006, стр. 482.
 4. http://beogradskonasledje.rs/kd/zavod/stari_grad/robni_magazin.html (приступљено 22.12.2015.)
- 5.2 **Визуелни материјал у прилогу** 29
1. Фотографија цртежа уличног pročеља, размера 1:25, Музеј града Београда, Збирка планова са прилозима, инв.бр. Ур. 3785. Објављено у: Д.Ђурић-Замоло, *Градитељи Београда 1815-1914*, Музеј града Београда, Београд, 2009 (II издање), сл.1а.
 2. Изглед, фотографија око 1912, аутор Милан Јовановић. Објављено у: Д.Ђурић-Замоло, *Градитељи Београда 1815-1914*, Музеј града Београда, Београд, 2009 (II издање), сл.1б.
- 5.3 **Подносилац извештаја/датум** 30
- Мирјана Ротер Благојевић, новембар 2015.